

Раріг

Рарог, Яріг

Вилинули Соколи
З Чужої Сторони
Сіли-впали у Лісі
На Превоздобному
Древі-Орісі.

Українська народна пісня

Справедливий

Ірій

Виконавець волі
Сварога

Всесильний. Щове-
чора гасить сонце,
щоб воно не спали-
ло землю

Вогненне пір'я,
що іскриться.
Дзьоб, що може
вивергати
вогнь, смерч,
вітер, буревій

Творіння Сварога

Птах Раріг, за фольклорними описами, доволі схожий на Сокола-Рода. Він також вогнистий, з племенистим пір'ям, яке іскриться. Він захисник і воїн. Із дзьоба може вивергати вогнь, смерчі, вітровії, буревії. Деякі фольклорні джерела запевняють, що у вогнистого птаха Рарога була грізна драконяча голова.

Цей магічний птах присутній у міфології багатьох народів (поляків, чехів, словаків)*. Однак у наш звірослов він потрапив не випадково: частина істориків — і не лишень українських — ім'я легендарного князя Рюрика тісно пов'язує з іменем птаха Рарога. Начебто саме від образу

* У польській міфології Рарог — істота, яка у вигляді полум'я птаха крутиться у вогняному вихорі. Має вогняне пір'я, із дзьоба вивергає вогнь, вітер, бурю. Інша іпостась Рарога в народних польських віруваннях — це міфічна крихітна істота (може поміститися навіть у кишені), яка приносить людям щастя. Чеський Рарог, або Рарах, — маленька демонічна істота, наскільки щедра, настільки й мстива. Уміє перетворюватися на птаха або змію, мешкає поряд із вогнем, його тіло й волосся мають вогняну природу, він вилітає з димаря у вигляді вогняної кулі або вихору [93].

вогняного Рарога-сокола походить герб Рюриковичів — золотий тризуб, майже копія герба сучасної України. І начебто тризуб — це не що інше, як графічне відтворення вогняного золотого сокола, утілення бога Сварога, який стереже свою землю від ворога [61].

Отже, можна припустити, що за сивої давнини Рарога вважали тотемним птахом верховного бога неба Сварога. Хто ж такий цей Сварог? Етимологічно ім'я Сварога пов'язують із санскритським словом *svar*, що означає «голос», «звук», «нота». Із цим прадавнім словом асоціюють походження дієслів «зварганити», «зварити»; «звучати», «співати»; «сяяти», «блищати»; з ним також пов'язують «сонце», «сонячне сяйво». А санскритське *svarga* означає «небо».

Одні дослідники-етнографи називають Сварога сином Рода, інші впевнені, що він син Білобога, тобто онук Рода.

Але існує інший погляд. За ним і Рід, і Сварог — це дві рівнозначні назви одного й того самого Першотворця. А якщо взяти до уваги й те, що в переказах і легендах і Род, і Сварог постають в образі вогняного сокола, то можна цю версію вважати правдоподібною.

Сварога вшановують як небесного коваля, який викував сонце, створив перших людей, навчив їх молотити зерно й пекти хліб. Тому Сварог — це покровитель ковальства й ковалів, узагалі ремесел, винахідник плуга й жорна, опікун шлюбу та родини.

На відміну від батька Рода, про Сварога майже не згадується в пісенній творчості українців. Однак відомості про нього можна знайти в давніх писемних історичних джерелах.

Німецький церковний діяч і хроніст Тітмар Мерзебурзький близько 1018 року описав місце, де поклонялися своїм богам вільці й лютичі — представники полабських слов'ян: «У землі редарів є місто трикутної форми з трьома в'їзними брамами. Воно називається Редгоща. З усіх боків його оточено лісом, у якому заборонено рубати дерева. Місцеві мешканці вважають цей ліс священним. Дві брами міста відчинено для всіх, хто до нього входить. Третя — найменша — виходить на східний бік, до стежки, що веде до вельми страшного на вигляд озера. Там є огорожа, усередині якої немає нічого, окрім дерев'яного храму. Нижню частину цієї будівлі викладено рогами різних тварин. Її зовнішні стіни прикрашено зображеннями різних богів та богинь, яких може побачити

кожен. Усередині стоять ідоли богів, котрі мають грізний вигляд через одягнені на них шоломи та панцирі з вигравіруваними іменами. Перший із них зветься Сварожичем*. Усі язичники шанують і поважають його більше за інших» [71].

Польський дослідник слов'янської міфології Александр Гейштор пише, що Сварог та Сварожич, найочевидніше, це назви одного й того самого божества. Адже «ім'я Сварожича можна тлумачити не тільки як означення сина Сварога, а і як похідне слово від назви цього міфологічного персонажа». А згідно з висновками польського історика Александра Брюкнера, на якого посилається пан Гейштор, слово «Сварожич» може бути «демінутивом від “Сварог”, наголошуючи на позитивному ставленні до цього персонажа (за аналогією “пан → панич”)» [19].

Згадано Сварога і в Іпатіївському літописі (1420 р.): «Колись царював на землі Сварог (найвища істота, батько світла), навчив людину ковальського мистецтва та шлюбу; потім царював син його Дажбог, який звався Сонце...» [49].

Отже, Раріг — це той самий Сокіл-Рід чи не той самий? Вам вирішувати.

* У Велесовій книзі слово «Сварожичі» («Сварожіці») вжито в множині як збір- на назва синів Сварога. Сварожичами інші дослідники називають усіх тих, хто поклонявся Сварогу. Можна припустити, що німецький хроніст Тітмар Мерзебурзький випадково припустився помилки, не до кінця розібравшись у пантеоні праукраїнців.